

Spor ve milliyetçilik etkileşimi: ulusal kimlik oluşturmada sporun yeri ve önemi

Mustafa Yaşar Şahin¹

Fatih Yenel²

Tekin Çolakoğlu³

Özet

Bu çalışmanın amacı; ulusu ve ulus-devleti kurma, emperyalist politikaları meşrulaştırma, emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık mücadelesini geliştirme gibi pek çok amaç için kullanılan, hem sosyo-kültürel hem de siyasal alanda etkisi halen devam eden bir ideoloji ve siyasal hareket olan milliyetçilik ve spor etkileşimini inceleyerek, ulusal kimlik oluşturmada sporun yeri ve önemini belirlemektir.

Sonuç olarak; sporun milliyetçiliğe dair rolünü; Devletlerin gelişiminde, uluslar arası spor müsabakaları ulusal kimlik ve milli rekabetin inşasından olmak üzere ikili bir görev yüklenmesi, politikanın ihtiyaç duyduğu milliyetçiliğin, spor müsabakalarında bir faktör olması, sporun toplumsal sınıfların “yapılışında”, millî kimliklerin kuruluşunda etkin ve saldırgan, güçlü erkeklik mitinin cisimleşmesine yol açan etkinlik olması, Sporun “var olabilecek ‘küçük’ iç bölünmeleri aşarak ve yerinden ederek, milletin ‘biz’ olarak kurulmasını sağlayan bir alan olması, kalabalıkların sportif başarıları tattıkça, ulusal spor kavramları ile kendisini tanımlamasıyla vatanseverliği pekiştirmesi, uluslar arası sporun, ulusal farkındalığı kimliği canlandırması ve sporda ferdi ve takım başarısıyla milli bilinç, gurur ve birlik duygusu canlandırabilmesi, ayrıca sporun muhtelif topluluklar arasında milli birliğin inkişafında bir enstrüman olarak görülmesi şeklinde özetleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Spor; milliyetçilik; ulusal kimlik

Sport and nationalism interaction: sports' place and importance creating national identity

Mustafa Yaşar Şahin¹

Fatih Yenel²

Tekin Çolakođlu³

Abstract

The aim of his study, developing nation and national state, legitimation of imperialist policies, developing national independent struggle, searching the interaction of sport and nationalism as a politic and ideologic action effecting in socia-cultural and politic area and also determinig the place and importance of sport.

As a result; the role of sport according to nationalism are; developing states, creating national identity and national rivalry, nationalism that needs politics being a factor in sport competations, sports' effects in creating social classes and national identities by active and aggressive, powerful masculinity myth incarnation, sports' being an area of creating people as " us" and also passing beyond the little inner parts and displacing of itself, having success in sport, reinforce patriotism by defining national sport concepts, national awareness of international sport, establishing national consciousness, pride and unity, also thinking sport as an instrument of national unity through the miscellaneous groups.

Key words: Sport; nationalism, national identity.

1 Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Türkiye, mysahin@gmail.com

2 Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Türkiye, fyenel@gazi.edu.tr

3 Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Türkiye, ctekin@gazi.edu.tr

Giriş

Milliyetçiliği konu alan incelemelerin artmasında, yaşanan değişim sürecinin etkisi olduğu kadar, milliyetçiliğin önceleri yalnızca savaflara yol açan, ulus-devleti dışarıdan tehdit eden azınlıklara dayalı bir ideoloji olduğu görüşünün terk edilip, ulus-devletler içinde de farklı milliyetçilik hareketlerinin olabileceği ve bunların siyasal sistemi etkileyebileceğinin kabulü de etkili olmuştur. Milliyetçi hareketler, yalnızca ulusal birliğini sağlayamamış Üçüncü Dünya ülkelerinin sorunu olmaktan çıkmış, devletlerin kendi toplumsal yapıları içindeki önemli sorunlardan birisi haline gelmiştir (Şen, 2004:2).

Milliyetçilik literatüründe milliyetçiliğe dair oldukça fazla sayıda sınıflandırma yapılmıştır. "Liberal milliyetçilik", "gelenekselci muhafazakâr milliyetçilik", "entegral milliyetçilik", "sosyalist milliyetçilik", "anti-sömürgeci milliyetçilik" ve "romantik milliyetçilik" bunlardan sadece birkaçıdır. Öte yandan Kohn, Batı ve Doğu milliyetçiliği olmak üzere ikili; Kellas, etnik, toplumsal ve resmi milliyetçilikler olmak üzere üçlü bir ayrıma gitmektedirler (Çancı, 2004:233).

Bu sınıflandırmalardan da anlaşılacağı gibi, milliyetçilik kendini çağlara, siyasal rejimlere, ekonomik ve toplumsal yapılara uyarlayabilen ve bu nedenle de yer ve zamana göre farklılaşabilen oldukça dayanıklı bir ideolojidir.

Değişken ve eklemlenmecî yapısı nedeniyle milliyetçiliğin farklı, hatta birbirine karşıt görüşler ile ifade edildiği söylenebilir. Örneğin, bir görüşe göre "milliyetçilik 'açık toplum'un kurulmasını önleyen en büyük engellerden biridir; milliyetçilerin iddiaları da histerik hezeyandan başka bir şey değildir" (Popper, 2008:256).

Buna karşılık, başka bir görüşe göreyse "milliyetçilik, siyasal ve sosyal gelişmenin bugüne kadar erişilen en yüksek seviyesine, yani modern ulus bünyesine kavuşma hareketidir; bütün dünyanın bir 'açık toplum' olmasına giden yol buradan geçer." (Kedourie, 1974:22).

Bir toplumsal kurum, toplumdaki düzenin birçok yönünü özellikle günlük yaşamımızın şekillenmesinde etkili olan değerleri, beklentileri, ilgileri, çıkarları tanımlar. Ayrıca, toplumsal kurumlar bireyin toplumda nasıl davranması, tavır göstermesi konusunda eğitici bir fonksiyona da sahiptirler. Bir toplumsal kurum olarak spor da, bu fonksiyonları yerine getirmektedir. Sporu anlayabilmenin ve açıklayabilmenin yolu, sporun içinde yapıldığı toplumun ideolojik ve kültürel yapılarını anlamaktan geçecektir. Aksi takdirde spora yönelen

her türlü anlama edimi, sporun toplumsal yaşam ile kurmuş olduğu bağlantı içerisinde yerine getirdiği işlevleri ve ilişkileri değil, sadece görünen sportif etkinlikleri ve sonuçları açıklayabilecektir (Talimciler, 2006: 35-40).

Anlam, kod, değer ve mitlerin iletildiği, yeniden üretildiği, tecrübe edildiği, bulunduğu anlamlandırma sistemini bir parçası olarak spor, toplumsal sınıfların “yapılışında”, millî kimliklerin kuruluşunda, etkin, saldırgan, güçlü erkeklik mitinin cisimleşmesinde, çilecilik ve hazcılık gibi bedene ilişkin ahlâki kategorilerin vücut bulmasında ihmal edilemez bir katkıya sahiptir (Erdoğan, 1993: 26-33).

Bir kültürel biçim olarak spor beraberinde, çeşitli koşullar altında başvurulabilecek bir mitler demeti taşır. Sporun simgesel, duygusal ve ideolojik ağırlığı, etkin bir şekilde işe koşulduğunda, eşitlik ve toplumsal adalet uğrunda veya bunlara karşı olarak girişilen mücadelelerde devasa bir silahtır (Rowe, 1996: 228).

Bilindiği üzere, millet, söylemsel olarak oluşturulan “hayali bir topluluktur. Milli kimlik ise, belirli ortak anlam, kod, simge, ritüel, mit vb. temelinde kurulan bir eşitlik (“biz”) ve farklılık (“ötekiler”) ilişkisinin ürünüdür. Öte yandan, bir ideolojik söylem olarak milliyetçilik, bu ilişkinin, “rakip”, “düşman”, “ezen”, “tâbi” vb. olarak “onlar”a karşı antagonistik bir tarzda eklemelenmesini temsil eder. Popüler spor kültürü, millî kimliklerin (yeniden) kuruluşuna çeşitli biçimlerde katkıda bulunur. Spor, “varolabilecek ‘küçük’ iç bölünmeleri aşarak ve yerinden ederek, milletin ‘biz’ olarak kurulmasını sağlayan bir alandır” (Erdoğan, 1993: 26-33).

Sporun oynadığı ideolojik rol, hiçbir yerde milli duyarlılığın yaratılmasında olduğu kadar bariz ve başarılı değildir (Rowe, 1996: 223). Takımlar, oyuncular, atletler, renkler vb. hayali bir topluluk olarak milletin kurulduğu, temsil edildiği ve maddileştiği söylemsel oluşumların momenti haline gelir (Erdoğan, 1993: 26-33).

Geleneksel olarak milliyetçilik; vatan sevgisini, ulusal kimlik, ulusal birlik, itibar ve bir ulusun diğerinden ayıran diğer bileşenleri ihtiva eder. Milliyetçiliğin bu yapısı onu enternasyonalizmle uyumsuz kılar. Spor, milliyetçiliği teşvik eden bir araçtır. Bir obje olarak milliyetçiliği temsil eder. Kalabalıklar sportif başarıları tattıkça, ulusal spor kavramları ile kendisini tanımlar. Bu vatanseverliği pekiştirir. Uluslar arası spor, ulusal farkındalığı kimliği canlandırır (Lee, 1990: 17).

Ulusal birlikteliğe duyulan talep, mantıksal olarak sporcuları ve oyunları milli şartlara yönlendirir. Milliyetçilik bu yüzden uluslar arası rekabetçi sporun bir parçasıdır ve bu katkı

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

milliyetçiliğin spora ve onun uluslar arası spor mücadelesine ilişkin imalarına nüfuz etmeyi amaçlar. Spordaki milliyetçilik, tüm ulusal yapıların maruz kaldığı ulusal yapı sürecine bağlanmadan zorlukla analiz edilebilir (Lee, 1990: 18).

Milliyetçilik Teorisinin Niteliği

Milliyetçilik teorileri ana hatlarıyla özsel ve tarihselci olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Özselci yaklaşım, etnisiteyi “insanlığın doğasında bulunan bir özellik” olarak yorumlamaktadır. Tarihselci yaklaşım ise insanlığın tarih içinde ekonomilerine, kültürlerine, inançlarına ve siyasal örgütlenmelerine göre biçimlendirdikleri bir olgu olarak görmektedir (Smith, 2002: 29).

Milliyetçilik olgusunun ortaya çıkışına ilişkin farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Eskilci (Perennial) yaklaşıma göre uluslar uzun zamandan beri var olan çok eski ve daimi bir olgudur. Bu görüşe göre milliyetçiliğin olmadığı bir çağ yoktur ve milliyetçiliğin ilk örnekleri Eski Mısır ve Sümerler’e kadar geri götürülebilir. Bu görüşe göre, etnik topluluklar modernleşme ile siyasal nitelik kazanıp millet şeklini almışlardır; milliyetçilik de söz konusu millet anlayışının ideolojisidir (Altuntaş, 2005: 176).

Modernist yaklaşıma göre ise, ulus ve milliyetçilik, Fransız Devrimi sonrasında oluşan yeni bir olgudur. Bu bakış açısına göre, milletler ve milliyetçilik oldukça yeni bir fenomendir; milliyetçi fikirlerin, motif ve sembollerin ilk olarak ortaya çıktığı yer 17. Yüzyıl sonu 18. yüzyıl başları Batı Avrupası’dır (Smith, 2004: 137) ve milliyetçilik endüstrileşme, kapitalizm, bürokrasi, kitle iletişimi ve sekülerleşmenin devrimci modern güçlerinin ürünüdür (Smith, 2002: 34).

Fransız Devrimi sonrasında Batı’da ortaya çıkan, vatandaşlığa dayanan ve siyasal yönü ağır basan milliyetçiliği Renan, “sivil milliyetçilik” olarak tanımlamaktadır. Buna karşılık, Doğu’da ortaya çıkan ve etnik unsurların belirgin olduğu milliyetçiliği ise etnik milliyetçilik olarak adlandırmaktadır. Söz konusu ayırım farklı isimlendirmelerle yaygın olarak kullanılmıştır. Örneğin, Marx ve Engels’in Avrupalı – Avrupalı olmayan milliyetçilik ayırımı, Hans Kohn’un geliştirdiği Batılı-isteğe bağlı milliyetçilik ile doğulu-organik milliyetçilik ayırımı bu klasik ayırımı ifade etmektedir (Altuntaş, 2005: 179)

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Milliyetçiliğin nasıl tanımlanacağı ve açıklanacağı konusunda düşünürlerin yaklaşımları, kendilerinin bu ideolojiyle olan ilişkileriyle bağlantılandırılabilir. Plamenatz'ın anladığı anlamda milliyetçilik; “ulusal ya da kültürel kimliğin tehdit altında olduğu zamanlarda buna sahip olan insanların bu kimliği korumak ya da artırmak için, ya da bunların yetersizliğinin veya eksikliğinin hissedildiği yerlerde onu yaratmak ya da dönüştürmek için hissettikleri bir arzudur” (Atakan, 2006: 15)

Milliyetçilik her toplumun kendi özgün yapısı içinde farklı ekonomik ve toplumsal süreçler sonucu ortaya çıkan, her topluma uygulanabilecek özgün bir oluşum sürecini içinde barındırmayan bir ideolojidir. Milliyetçilik tarih sahnesinde var olmaya başladığı andan itibaren günümüze kadar geçen süreçte, modern devletin temel söylemi ve toplumsal sınıfları birleştiren ve onların siyasal süreçlere katılımlarını sağlayan önemli düşünce sistemlerinden biri olmuştur. Ulus olmanın/oluşturmanın bilinci şeklinde de ifade edilen milliyetçilik, dünya toplumlarının ulus-öncesi toplumsal oluşumlardan, ulus olma aşamasına varma sürecinin hem bir ürünü, hem de ideolojik aracı olarak varlığını her zaman hissettirmiştir (Turan, 2009: 22-36).

Milliyetçilikte sadece iradeye değil, akla, hayale ve duygulara da seslenilir, bu seslenmede kullanılan önemli imgelerden biride spordur (Hayes, 1995: 227).

Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi

Ulusçuluğun saldırgan bir tarzda ortaya konulması için hazır bekleyen stratejiler sınırlıdır. Örneğin; askeri girişimler şaşaalı ama kötürümleştirici birer demonoloji alıştırmadır, yabancı düşmanlığı sermayenin (emek ve turistler dahil olmak üzere) yerküre boyunca giderek serbestleşen dolaşımıyla uyuşmaz ve bayrak çekme gibi gündelik yurtseverlik ritüellerinin cazibesi özellikle genç kentli ve kozmopolik nüfusun gözünde giderek azalmaktadır. Bunların tersine uluslararası profesyonel spor, ulusun olumlu ve dinamik bir tarzda temsil edilebileceği cazip bir araç sağlar. Sporda ulusal takımlara ve ulusların bireysel temsilcilerine verilen destek içsel yapısal bölünmelerin ve eşitsizliklerin zorunlu olarak bastırıldığı yerel toplumsal yara berelere dikiş atıldığı bir birlik duygusu yaratır. Ayrıca uluslar arası bir organizasyona ev sahipliği yapmak devletlere ileri ulusların safına katılmak için bir fırsat sunar (Rowe, 1996: 224)

Uluslar arası spor karşılaşmaları milliyetçiliğin en fazla hissedildiği yerlerdir. Organizasyonların yapısı, katılan ulusların kendini ispat arenası olarak kullanmalarına elverişli bir biçimde inşa edilmiştir. Örneğin olimpiyatların açılış kapanış törenlerinde yapılan ülkelere göre geçit törenleri ve sonunda ülkelerin aldığı toplam madalya sıralamasının yapılması organizasyona katılan devletlerin gücünün gösterilmesini teşvik eden taraflarındandır. Tüm evrensel özelliklerine rağmen, gerçekte olimpiyat yayınları, kazananlar için çalınan milli marşlar, dalgalanan bayraklarla, bağımsız ulusların kültürel farklılıklarını ve politik yanlarını aslında güçlendirmek için var olur. Uluslar arası spor yarışmaları ulusal kimikleşmeyi ve sahiplenmeyi öne çıkarır. Bu yönü ile spor milletlerin birbirine zarar vermeden mücadele ettikleri az sayıda halka açık alanlardan biridir (İnal, 2008: 126).

Spor ulusal kimlik ve ulusal rekabetin inşasında ikili bir görev ifa etmiştir. Ulus inşası sosyal hareketlilikle yakından ilintilidir. Sosyal hareketlilik doğal olarak toplumun merkezinden kaynaklanır ve çevreye doğru genişler. Uluslar arası alanda spordan elde edilen başarıları özellikle ulusların bağımsızlıkları veya onun takviyesinde önemlidir. Sembollerin kullanımı yeni ulusların temsilcileri için önemliydi. Örneğin Güney Kore'de uluslar arası sporlar, ulusun gelişimi ve milliyetçiliğin ileri gitmesinde kullanılmıştır (Wagner, 1989: 7).

Spor, milliyetçi duyguları en barışçı biçimde kamçılayan, bireyselliğin ve bencilliğin hüküm sürdüğü çağımızda ortak ve kutsal değerleri hatırlatan büyüleyici bir olgudur. Zaten o nedenle milli maçlar öncesinde bayrak satışları katlanır. O nedenle sporculara "kahraman" gözüyle bakılıyor (Şafak, 2006)

Başarılı sporcular aynı zamanda ulusun birbirinden ayrı duran toplumsal gruplarını kucaklayan ve simgesel olarak birleştiren ulusal simge haline gelir. Örneğin; 80li yıllarda Avustralya Spor Kurumunun oluşturulmasının gerekçelerinden biride dünya spor şampiyonları üreten bir kurumun genç insanlara sağlıklı spor faaliyetlerine katılmasını sağlayacak ve ulusal morali artıracak olmasıydı (Rowe, 1996: 183).

Spor açısından milliyetçilik ve politika arasında önemli bir fark vardır. Milliyetçilik, bir ülkenin tüm şöhretinin spor aracılığı ile geliştirilebileceğine dair bir tavır olarak açıklanabilir; çünkü vatandaşların gururu yükseltilmekte ve dünyanın saygısı arttırılmaktadır. Bunun aksine politika, milletin özellikle spor olayının manipülasyonu yolu ile, sportif olmayan faaliyetlerdeki uluslar arası gücü ve etkisinin arttırılmasıdır. Ne zamanki farklı ülkelerin atletleri arasında bir müsabaka gerçekleşse, politikanın ihtiyaç duyduğu milliyetçilik, müsabakada bir faktör olmaktadır (Segrave & Chu, 1988: 331).

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Eski demokratik Almanya cumhuriyetinin simge sporcusu Gustav Adolf Schur ülkesinin spora özel önem vermesinin ve ulusal başarıya olan ihtiyacın sebebini dünya da kabul görmek olarak açıklamaktadır.

“Dünya Dac Gerçeğini görmüyordu, Federal Almanya’da savaş öncesi güçler başa geçmişti, Marshall Planı devreye sokulmuş, FAC’e para aktarmaktaydı ve Nato’ya alınmıştı. Bütün bunlar DAC’nin etrafını sarıyor ve tanınmasını engelliyordu. Spora bu alanda özel görev düşüyordu. Ülkemizi duyurmak için büyük mücadeleler vermemiz gerekiyordu. Spor, bizleri yanlış tanıyan milyonlarca insana ulaşmanın neredeyse yegane yoluydu. Nato medyası bize kapalı, Federal Almanya basınında adımız sadece bizi karalamak için geçiyordu. Spor bu engelleri aşmanın yoluydu.” (Schur, 2001: +8).

Devletlerin gelişiminde, uluslar arası spor müsabakalar; ulusal kimlik ve milli rekabetin inşasından olmak üzere ikili bir görev yerine getirir. Ulus inşası sosyal hareketlilikle bağlantılıdır. Olimpiyatlar, dünya şampiyonaları bu sebeple milli semboller sağlar. Uluslar arası müsabakalarda ulusal bayrağın göndere çekilmesi ve kazananın milli marşının çalınması eşliğinde madalya seremonisinin yapılması da tesadüfi değildir. Çoğu bireysel sporcular tarafından gerçekleştirilen bu başarılar, ulusun sembolü haline gelir (Wagner, 1989: 22).

Milliyetçilik, sloganlarından sıyrıldığı vakit bir ihtiyaca, bir isteğe karşılık geldiği görülür. Bu ihtiyaç en basit ifadesi ile hep birlikte sağlam ve birbirine bağlılık gösteren bir cemiyete mensup olmaktır. Dünyanın yaşadığı değişim bu mensubiyeti vatandaşlık bağı olarak açığa çıkarmıştır. Milli devlet, bütün vatandaşlarına milletin bir ferdi olarak eşit muameleyi vaat etmiştir (Kedourie, 1974: 84).

Günümüzde özellikle çok farklı etnik kökenden insanların bir arada yaşadığı emperyal devletlerde tretorial vatandaşlık anlayışı ön plandadır. Spor yeni vatandaşlık göstergesi/ispatı haline gelmiştir. Can Dündar devlete sadakati bu ülkelerde spor olgusu ile açıklamıştır.

“Eskiden İngiliz vatandaşı olmak isteyenler avukat önünde "sadakat yemini" ederdi. Geçen yıl İngilizler bir test icat etti. Buna göre vatandaş olmak isteyen yabancılar İngiliz toplumu konusunda sınava girip sonuca göre yurttaşlık alacaklardı. Almanya işi biraz daha ileri götürdü. Yurttaşlık başvurusu yapan Müslümanlara bir "sadakat testi" uygulanacağını duyurdu. Amaç, yabancıların, o toplumun ortak değerlerini savunup savunmadığını ölçmektir. Şimdilerde Dünya Kupası nedeniyle her halk kendi takımı etrafında kenetlenirken, İngiliz basını bu testlerin sadakati ölçmeye yetmediğini, asıl sadakat testinin "tarafdarlık" olduğunu yazıyor. Çok kültürlü toplumun aidiyet bağını meşin yuvarlak üzerinden kuran bu yeni testin

zor soruları yok, tek koşulu var: "İngiliz takımını destekleyen, İngiliz'dir. Yani vatandaşlık kavramının yerini "tarafdarlık" alıyor. "Vatandaşlık", farklı kimlikten, etnik gruptan, dini inançtan insanları eşit haklarla donatıyordu. "Taraftarlık" da milli takımı destekleyenleri, hangi kulüpten, milletten, ırktan, dinden olduğuna bakmaksızın "bizden" sayıyor. Gönüllülük esasına dayalı bu sadakatin, daha demokratik olduğu da savunuluyor. Çünkü burada kimse kimliğinizi sorgulayan bir test uygulamıyor" (Dündar, 2006).

İngiltere tarihi boyunca spor ve siyaseti farklı amaçlarla kullanmıştır. Diğer birçok İngiliz kuruluşu ve geleneğinde olduğu gibi, spor çabası, bireylerin toplumdaki saygın rollerini sürdürmek için sosyalleştirme ve kişilerin sınıflarını bölme amacıyla kullanıldı. Sporun insanlar arasında anlaşmayı sağlamak için kullanıldığı durumlarda bile, yüzeyi teşkil eden siyaset, toplumu katmanlaştırmayı amaçladı (Nam, 1997: 36).

Viktorya Döneminden I. Dünya Savaşı'na kadar, atletizm kültü baskın gruplar arasında ulusal kimlik hissini yeniden ortaya çıkardı. Dönemin son yarısında şovenist düşünceler doruk noktasına ulaştı, gittikçe bölünen bir toplumu birleştiren yararlı bir araç olarak spora, hakim gruplar arasında gittikçe artan bir ilgi gösterilmeye başlandı. Alt ve üst düzey sınıflar, bu şekilde bir birleştirme girişiminin, her iki grupta da tek tip bir ulus bilinci yaratmada başarılı olup olamayacağı şüphesini gütsede, spora olan bağlılığa katkıda bulunan işçi sınıfının ulusa sıkı sıkıya bağlılığı ve I. Dünya Savaşı'nın, başlangıcında geniş çaplı bir destek alması, başarıyı gösteren bir işaretti (Hargreaves, 1986: 219).

Bu, genellikle üst tabakayı destekleyen kuruluş ve politikaları desteklemek amacıyla savaşa destek olan alt tabaka arasında birçok kişinin ölümüne neden olacağı için önemliydi. Bu yüzden, İngiltere'de spor yoluyla sosyalleşme, belirli bir grubun menfaatindeki bir politikanın ardında kalarak ulusu birleştirdi (Nam, 1997: 36).

Birleşik krallık içinde yer alan İskoçya'da futbolda, siyasal ve kültürel açıdan İngiltere ve İskoçya ilişkisinin toplumsal bilinçaltının yansımaları sunar.

Moorhouse, uluslararası düzeyde kabul görmese de İskoç futbolunun İngiltere'ye ait olduğunu ve İngilizliğin damgasını taşıdığını ileri sürer. Bu aidiyete karşın, İngiliz ve İskoç ligleri arasındaki futbolcu alış verişinin, çoğu kez tek taraflı olarak, İskoçya'dan İngiltere'ye doğru gerçekleşmesi, bir anlamda İngiltere'nin merkez konumunu sürdürdüğünü göstermektedir. Moorhouse, bu ilişkinin İskoçlar üzerindeki olumsuz etkilerini şöyle özetliyor: "Anglo'Mann (İngiltere'de oynayan İskoçlar için kullanılan bir terim) 'yurtseverlikleri'nden her zaman kuşku *duyulurken*, yıllardır en iyi İskoçların İngiliz kulüplerine satılması, gurur

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

kırıklığı, yenilgi duygusu ve kadercilik karışımı bir ezikliğe neden olmuştur. Bu durum İskoç futbolunun simgesel anlamı ve İskoçların 'kimliği' için de geçerlidir. Yüzyıl boyunca Rangers ve Celtic kulüpleri, İngiltere'nin baskısına karşı duracak İskoç kulüpleri olarak görülmüşlerdir (Sert, 2000: 63).

Emperyalist devletlerin sömürgelerinde millî kimliklerini oluşturma mücadelesinde, spor, modern kültürel formların dayatılmasına direnişin bir parçasını oluşturmuştur. Sömürgelerdeki kültürel direniş, ata sporlarının yeniden canlandırılması, arkaik olarak nitelendirilerek yasaklanan geleneksel sporların inatla sürdürülmesi ve sömürgecilerin getirdikleri oyunların muhalif bir tarzda yeniden anlamlandırılması gibi biçimler almıştır. Bali kültüründeki horoz dövüşü, Hollandalı sömürgecilere ve oyunu aşağılayıp bastırmaya çalışan Endonezya yönetimine direnişi simgelerken, İnkâ kültüründeki boğa güreşi, İspanyol sömürgecileriyle alay etmenin ve boğanın arkasına bağlanan kondorun millî sembol olarak üstünlüğünü vurgulamanın bir vesilesidir. İngiliz sömürgeciliğinin sembolü olan kriket de, Antiller'de milliyetçi söyleme eklemlenmiştir (Erdoğan, 1993:26-33).

Avrupa'daki diğer ülkelerde de yeni ortaya çıkan jimnastik akımları milli amaçlar için kullanılmıştır.

Örneğin Yunanlılar, Almanlar ve Çekler, beden eğitiminin herkesin kendi milliyetçiliğinin gelişmesinde nasıl kullanılacağını gösterdiler. Uluslarına hizmet etmek en asil gaye idi. Çekoslovakya jimnastik gösterilerini, bir kısım Avrupa şehirlerinde milli duygunun tanıtımı için kullandı. Olimpiyat sistemi Coubertin tarafından organize edilince, ülkeler sporu ulusal prestijin yükseltilmesi için bir araç olarak kullanmaya başladılar (Sun, 1984: 33).

Özellikle Almanya'da Nazi rejimi sonrası yaşanan toplumsal epistemik çöküş sonrası diğer Avrupa ulusları milliyetçilik çağrışımları yapan ritüelleri, seremonileri coşku ile kullanırken, Alman toplumu ve devleti sürekli tarihsel bir hesaplaşma yapmak zorunda kalmışlardır. Ayrıca özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası yaşanan yoğun iş gücü göçü ile Almanya'da doğan ve yaşamaya başlayan diğer milletlerden gelen yabancıların ikinci ve üçüncü nesillerinin toplumsal entegrasyonu önemli bir sosyo-politik sorunlara yol açmıştır. Bu etkenlerin aşılma çabalarında spor kendi başına önemli bir rol oynamıştır. Almanya'da düzenlenen 2006 dünya futbol şampiyonası toplumsal değişime katalizör etkisi yapmıştır.

2006 dünya futbol şampiyonası Alman halkının ya da tek tek her bir Almanın kendini yeniden keşfetmesine, kendi milli sembolleriyle yeniden barışmasına, nasyonalizm korkusu

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

olmadan da bir insanın vatanını ve bayrağını sevebilme imkânının görülmesine sebep olmuştur. Dünya futbol şampiyonası Almanların da diğer milletler gibi kendi ülkeleri ve bayraklarıyla özdeşlik kurabileceklerini açık olarak göstermiştir. Alman medyası bu şampiyonanın Almanların kendi öz güvenlerini tekrar kazanmalarına neden olduğu ve vatan sevgisinin daha önce görülmemiş bir biçimde arttığı konusunda hemfikirdir. Aynı zamanda Alman medyası bu şampiyona vesilesiyle ülkede yaşayan yabancıların entegrasyonu konusunda yeni bir şans ortaya çıktığını bunun en güzel örneğinin de ülkede yaşayan Türklerin Alman milli takımını desteklemeleri olduğu tespitinde bulunmaktadır (Topakkaya, 2007; 246-259).

Türklerin Alman milli takımını desteklemeleri Alman medyasında da geniş yer bulmuştur. *Focus*, Türklerin hem Türk hem de Alman bayrağıyla birlikte Alman milli takımının maçlarını izlediklerini sanki Alman milli takımını -Türkiye katılmadığı için- kendi milli takımları gibi tuttukları ve bunun da entegrasyona çok büyük katkı yaptığı yorumunu yapmaktadır. *Stern*'de bu konu üzerinde önemle durmaktadır. “Birçok Türk göçmeni Almanya'daki Patriotizm dalgasından etkilenmiş olup Alman milli takımıyla birlikte titremektedir. Şampiyona başladığından beri Türkler Almanlarla birlikte sevinmekte ve araba konvoylarının en ön sıralarını işgal etmektedirler. Arabalarının bir kenarında ayyıldızlı Türk bayrağı, diğer tarafında Alman bayrağı dalgalanmaktadır. Alman Cumhurbaşkanı H.Köhler şampiyonada ortaya çıkan milliyetçilik dalgasının entegrasyona yardım edeceği kanaatini taşımaktadır. Köhler bu tezini destekleyen en önemli olgunun Almanya'da yaşayan Türklerin şampiyona boyunca gösterdikleri davranışlar olduğunu ifade etmektedir. (Topakkaya, 2007; 246-259).

Sosyoloji Profesörü W. Sofsky şampiyonayla ilgili Almanya üzerine yaptığı analizinde “Yıllardan beridir bu ülkede birliktelik duygusu utanılacak bir şey olarak algılanmıştır. Diğer uluslar kendi milli seromenilerini rahat bir şekilde uygularlarken Almanların çoğu kendi tarihleriyle uğraşmak zorunda kalmışlardır. Eşi benzeri olmayan soykırım ve kaybedilen iki dünya savaşından sonra milli gurur, sorumluluk duygusuna karşıt bir şey olarak görülmüştür. Yıllar içinde gelişen ahlaki iyileşmeden sonra bazıları tekrar içe dönmenin zamanının geldiğini düşünmektedirler” tespitinde bulunmuştur (Topakkaya, 2007; 246-259).

Spor sosyolojisi alanında çalışan profesör G. Klein'de Alman toplumunun nesiller arası farklılığını spor olgusu ile tartışmaktadır. “Gençlerin Alman bayrağı ile bu derece içli dışlı olmaları yaşlı Almanlar için anlaşılması zor bir durumdur. Çünkü onlar hiç bir zaman

bayraklarının rengini vücuduna ya da yüzlerine sürmemişlerdir. Bu açıdan gençler Alman bayrağına karşı daha rahat bir ilişkiye sahiptirler. Gençler bu şekilde kendilerini başarıya götüren futbolcuların da ait olduğu bir bayrak birliğine aidiyetini bildirmektedirler” (Topakkaya, 2007; 246-259).

Sadece batı medeniyetlerinde değil, diğer ülkelerde de spor ve milliyetçilik etkileşimine rastlanılmaktadır. “Mısır ve Nijerya sporun bir milli gurur kaynağı ve güçlü bir uluslararası toplum ilişkileri aracı olarak hizmet edebileceğini fark etmişlerdir. Arap ulusunu birleştirme hayallerinin 'Kutup yıldızı' olan General Nasır rejimi, Mısırlılara güçlü bir ulusal gurur olarak telkin ettiklerinde, spor arenasında en büyük başarıyı elde etmişlerdir. Nijerya’da spor, siyasi bir silah olarak kullanılmaktadır. Spor bu ülkede muhtelif topluluklar arasında milli birliğin inkişafında bir enstrüman olarak görülmektedir. Nijerya milli takımının uluslararası başarıları bu ulusun büyüklüğünün bir ifadesi olarak görülmektedir” (Wagner, 1989: 14).

Ulusal coşku yaşamak, kendi milli varlığını sergilemek, biz duygusunu yaşamak isteyen toplumlar, bir devlet politikası haricinde hatta kendi milli takımlarının ve sporcularının müsabakasına bile ihtiyaç duymadan spor olgusundan faydalanırlar. Üçüncü ülke vatandaşı olarak spor karnavalına katılırlar.

Bu üçüncü bir ülkenin seyircisinin psikolojisi ise, kendi ülkesiyle ortak yanları diğerine göre daha çok olan ülkeyi desteklemek yönündedir. Bu yakınlık din ortaklığı, görece iyi komşuluk ilişkileri, aynı askeri veya siyasi kampta yer almak türü öğeler üzerinde temellenmektedir (Uluocak, 1992: 72).Yıllarca bir arada yaşayan eski Yugoslav Devletini oluşturan etnik gruplar bir göstergedir.

Avrupa 2008 Futbol şampiyonası için yapılan, Türkiye-Hırvatistan maçından sonra Bosna’da Hırvat ve Boşnak toplumların birlikte yaşadıkları bazı yerleşimlerde karışıklıklar yaşandı. Žepče merkezinde bir araya gelen yaklaşık 200 Hırvat taraftar o sırada Türkiye’yi destekleyen Boşnakların oluşturduğu yaklaşık 20 araçlık konvoyu saldırınca üçü Hırvatların, üçü de Boşnakların olmak üzere 6 araç hasar gördü. Öte yandan maç sonrasında Bosnalıların Saraybosna, Tuzla, Zenica gibi kentlerde Türkiye'nin zaferini oluşturdukları araç konvoylarıyla korna çalarak ve kent meydanlarında meşale yakarak kutladıkları gözlemlendi (Gotovuša ve Özkan, 2008).

Kenya, sporu ülkedeki değişik ırksal ve etnik gruplar arasında ulusal birlik sağlamak için kullandı. Sporun aynı zamanda Yemen’in birliğine yardımcı olduğunu ve bölgeciliği

ortadan kaldırdığına inanılır. Spor ulusal gururun geliştirilmesi ve uluslar arası kabul kazanmak için kullanıldı. Filipinler’de uzun zamandır süre gelen dinsel farklılıklar, hükümete karşı tatminsizlik, devrimci ve bağımsızlık hareketleri mevcuttur. Spor dil, politika ve bölgesel farklılıkları ortadan kaldıracak ve birliği geliştirecek bir araç olarak görülmüştür (Wagner, 1989: 124).

Sporun Milliyetçi hareketleri yönlendirmesinde en dikkat çekici ülkelerden birisi İspanya’dır. İspanya’da spor kulüpleri etnik toplulukları temsilde “milli” bir simge olarak kullanılmıştır.

FC Barcelona’nın Katalan millî kimliğini göstermek açısından sahip olduğu anlam yükü, millî söylem ile popüler futbol söyleminin eklemlenmesinin bir başka örneğidir. Katalan popüler bilincinde “bir kulüpten öte bir şey” olan FC Barcelona, “Katalan halkının bir futbol takımı suretindeki epik yücelişini ifade etmektedir (Colome, 1991). Primo de Rivera ve Franco diktatörlükleri sırasında Katalanizmin sesi olan kulüp ile Katalan millî kimliği arasında kurulan özdeşlik ilişkisi, Kulüp bayrağı ile Katalan bayrağının birbirleriyle ikâme edilebilmesinde maddileşmektedir. Katalan popüler bilincinde, FC Barcelona millet olarak “biz”i temsil ederken, Franco diktatörlüğü ve merkezî otorite ile özdeşleştirilen Real Madrid “onlar”ı cisimleştirmekte, göçmenlerin takımı Español-Barcelona ise “onlar”ın “içimizdeki uzantısı” olarak anlamlandırılmaktadır. Franco zamanında Avrupa kupalarında zaferden zafere koşan “Beyaz Şimşekler”in (Real Madrid), “Viva Real, Viva Franco” diye bağırın İspanyollar için “biz”i ifade ederken, Atletico Madrid’in Cumhuriyetçileri, Atletico Bilbao’nun da bağımsızlık mücadelesi veren Baskları temsil etmesi, İspanya’ya sporla yorumlamanın bir göstergesidir (Erdoğan, 1993:26-33).

Sporun milli duyguları pekiştirmedeki etkisi ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde de etkindir. jarvie; sosyal refahın yüksek olduğu Kuzey Avrupa ülkesi İsveç’te hiçbir şeyin ulusal duyguları uyandırmada sportif başarılar kadar güçlü ve kolayca etki uyandıramayacağını ifade eder (İnal, 2008: 127).

Mao devrimi öncesi Çin yönetimi bazı bölgelerde Japonlar, bazılarında milliyetçiler ve bazılarında ise komünistler tarafından kontrol edilmekteydi. Kültür devrimi sonrası Çin’de beden eğitimi ve sportif faaliyetlere katılım sadece halkın sağlığını, milli savunmayı teşvik etmek için kullanılmıyor, aynı zamanda da Milli yapıya bir ön şart olarak görülen milli birlik için gerekli çalışma ruhu uyandıran bir olgu olarak görülüyordu. Bunu başarmak için herkes beden eğitimine katılmak zorundaydı. Üstelik bu kitlesel katılım spora, Çinli sporcuların

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

eğitim programlarının parçası olan siyasi çalışma ve ideolojik eğitim için olduğunu açıklayan bir siyasi birlikteliğin eklenmesine yol açtı (Aslım, 2007: 54)

Komünistler sporu siyasi amaçlar için kullanmaya başlayınca, ulusal kimliği, sağlığı ve insanlar arasında eşitliği teşvik etmek için, ulusal sadakat ve birliği savundular. Spor alanındaki Çin komünist politikası, bir komünist parti yöneticisi tarafından çerçevelendirilen birkaç noktada yoğunlaşmıştı. Spor;

- Liderlik için partiye sadakat ve siyasi politikaya bağlılık ulusal yetkiye dayanır.
- Üretim ve askeri eğitim ile birlikte fiziki kültür, üretici iş gücü ve daha tatmin edici bir ulusal müdafaa sunacak hale getirmeli.
- Büyük fikirlere sıkı bir bağlılık ve büyük kampanyaların başlatılması fiziki kültür ve sporun gösterilmesi için önemli araçlardır.
- Fiziki kültür ve sporu geliştirirken, kişinin “ayakları yere sağlam basmalı” ve ilerleme ile benimsetmeyi bütünleştirmelidir (Nam, 1997: 30).

Küba rejimi, sporun elitizm ve kolektivizm karşıtı fikirleri güçlendirdiğine dair neo-marksist tezi reddediyordu. Kübalıların görüşüne göre, spor, sadece sağlık ve disiplin için değildi. Aynı zamanda, yeni "Komünist insan" formasyonuna katkı sağlayan bir faaliyet olarak görülüyordu. Küba'nın sportif değerleri ilke edinen bir ülke olmasının ardında hiç şüphesiz ki Fidel Castro'nun kişisel girişimlerinin de büyük rolü olduğu inkar edilemez. Castro'nun amacı, toplumun geniş yelpazesinde yabancı düşmana karşı (Amerika Birleşik Devletleri) sporda ferdi ve takım başarısıyla milli bilinç, gurur ve birlik duygusu canlandırabilmektir (Pye, 1986: 119-127).

Spor, Avustralya gibi ülkelerde koloni kültürlerin farklı bir yaşam biçimi ve ana kültürle uyumlu kimlik oluşturulması girişimlerinde destekleyici bir sahadır. Yeni veya farklı politik, ekonomik yahut sosyal sistemler; uluslar arası spordaki spor başarısını, sistemin değerinin iç ve dış onaylama unsuru olarak kullanır. Avustralya'da bazı araştırmacılar, sporun Avustralya yaşamının ve Avustralya ulusal kimliğinin şekillenmesinde kritik bir rol oynadığına işaret eder (Caldwell, 1982: 173-183).

Avustralya'da olimpiyatlarla ilgili halka yönelik iletişim araçlarında yapılan yayınların kazanmayı vurgulamasında belirli rakipler yaratılır. Koloni komşusu Yeni Zelanda'nın performansını geçmek kadar ABD'yi yenmekte Avustralya'nın ulusal kimliğinin onaylanmasında çok önemli bir rol oynar (İnal, 2008: 127)

Kore Cumhuriyeti Hükümeti sporu toplum tüketimi için desteklemeyle ilgileniyordu, çünkü Kore halkı bir toplumsallaşma aracı olarak spora açıldı. Kim'e göre (1980), Kore halkı arasında spora katılım Kore halkının şu kültürel niteliklerini destekledi: "1) ulusa sadakat; 2) kişinin ebeveynlerine itaat ve saygı; 3) kişinin dostlarına karşı itibarlı ve güvenilir olma; 4) mücadelede cesaret ve 5) gereksiz şiddet ve cinayetten kaçınma". Bu değerler arasında, ulusun spor ve siyasi bağlarını en çok etkileyen; sadakat, cesaret ve itibara yönelik oldu. Bunun kanıtı ulusal hükümetin komşu ülkelerden saygı ve itibar kazanmak için 1970 Asya Oyunlarına ev sahipliği yapma girişiminde bulunmasıydı. Ülke, bu oyunlara ev sahipliği yapmayı bölgesel ekonomik gücü artırmak için de istemişti. Bununla birlikte, Koreli organizatörler son dakikada ev sahipliği yapmaktan vazgeçtiler. Hükümet bundan büyük bir utanç duydu ve böyle bir mahcubiyeti tekrar yaşamayacaklarına ant içtiler (Nam, 1997: 39).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, spor olgusu sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde; "Modern uluslararası spor olayı çeşitli özelliklere sahip olduğu; klasik yapıda karışık imalar, militarist ruh-zafer-izm, moda-show çekicik ve ulusal duygusalıklar içerdiği söylenebilir. Kültürel globalleşmenin inandırıcılıktan uzak görüntüsü ve batılı devletlerin politik miraslarından gelen büyük ilgisi, saygıyla karışık olarak 'geleneksel' olan ulusal spor olaylarının korunması ile globalleşmenin birincil aracı olan uluslararası işleri idare etme amacı taşıdığı gözlemlenmektedir" (Houlihan, 1997: 113-117).

Kültürel globalleşme etrafında gelişen tartışmalar, ulusal, etnik kimlik ve devletin rolünü politika ve spor arasındaki ilişki bazında zengin bir kaynak haline getirmektedir. Mevcut makaleler incelendiğinde sporun bu olayda kullanılma girişimlerini içerdiği, elit sporun başarıları ve ulusal birliğin sağlanması veya ulusal kimliğin güçlenmesini konu edilmektedir (Canada, Macintosh et al. 1987; Australia, Lawrence and Rowe 1986; England, Maguire 1993, 1994). Diğer çalışmalar ise sporu ulusal olarak ayırma, kimliklere bölünme (USSR, Peppard and Riordan 1993); ulusal kimliğin tekrar teşekkülü (Germany, Hoberman 1993), veya İrlanda, İskoçya, Kuzey İrlanda'da olduğu gibi (Jarvie and Walker 1994; Bairner 1994) Sugden and Bairner 1993) haritada gösterilen bir kimlik belirsizliği açısından kullanmıştır. Bu çalışmaların önemi, sporun göze çarpan önemli özelliklerinin hükümetler bazında kültürel politikalarına yansımaları olarak kendini göstermektedir (Houlihan, 1997: 113-117).

Sonuç

Milletin devamlılığı büyük ölçüde milleti oluşturan bireylerin kendilerini milletin bir parçası olarak görmeye devam etmeleri ile mümkündür. Günümüz toplumunda milliyetçiliğin yinelenmesinde ticari markalardan, spora kadar birçok simgeler kullanılmaktadır, Fransız'ların "milli" markası Danone'nin özelleştirilmesine karşı çıkmaları ile Afrika'lı göçmenlerin Zidan'ın kaptanı olduğu Milli Takımın başarıları neticesinde kutlamalar yapmaları aynı duyguların ifadeleridir.

Bu olguyu Şimşek (2006) Popüler milliyetçilik üzerine yaptığı çalışmasında vurgulamıştır. "Milli anlamlar yüklenen spor karşılaşmaları, adeta birer vatan kahramanına dönüştürülen milli sporcular, milliyetçi slogan içeren şarkı sözleri, şiirler, her fırsatta açık milliyetçi mesajlar içeren gazete manşetleri, milliyetçi ayrıntılara sahip yiyecek, giyecek isimleri, markalar, logolar, semboller, milliyetçi çizgiler taşıyan giyiniş biçimleri, mitinglerde, spor karşılaşmalarında, şehit cenazelerinde karşılaşılan milliyetçi sloganlar, milli kahramanların isimlerini taşıyan sokaklar ve buna benzer biçimlerle ve yollarla milliyetçilik kendisini her vesile ile yeniden üretmektedir" (Şimşek, 2006: 48).

Yeniden üretim milliyetçilik eliyle milli kültürün ve milli tarihin sonsuz birer gerçekmiş gibi algılanılması sağlanılır. Dün, bugün ve yarın birbirine bağlanır. Böylece bireylerin zihinlerinde milletin sürekli, devamlı ve ebed müddet olduğu yönünde bir inanış oluşması sağlanır. Yeniden üretim süreci millete olan inancı pekiştirdiği için milliyetçiliğe meşruiyet kazandırır. Bu meşruluk özellikle ideolojik alt yapıli krizlerin patlak verdiği dönemlerde bu krize karşı birleşmenin harcını oluşturur (Özkırımlı, 2002: 710-711).

Yukarıda çeşitli örneklerle anlatmaya çalıştığımız gibi, spor kültürü, milliyetçi söylemin (yeniden) üretildiği ve millî kimliğin söylemsel olarak (yeniden) kurulduğu hegemonik-toplumsal pratiklerin bir alanını oluşturmaktadır (Erdoğan, 1993:26-33).

Farklı etnik guruplardan da olsa bir ülkede millet yaratmada en etkili yöntemlerden birinin spor olduğu söylenebilir. Çünkü "Sporun oynadığı ideolojik rol, hiçbir yerde milli duyarlılığın yaratılmasında olduğu kadar bariz ve başarılı değildir" (Rowe, 1996: 223).

Küreselleşmeyle birlikte yaygınlaşan uluslar arası organizasyonlarda uluslar milli takımlar üzerinden eski yaşanmışlıklarını milliyetçilik duygusuyla aşmaya çalışarak öteki olarak adlandırdıkları takımlar karşısında üstün gelmek için savaşımlardır (Yücesoy, 2009: 125). Toplumsal manada elverişli bir kullanım alanı oluşturan spor; yeri geldiğinde ulusu tek bir ülkü etrafında toplamada tüm işlevselliğini sergilemiş, milliyetçiliğin örgütlenmesinde

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

kullanılmış, yeri geldiğinde de ülkelerarası yakınlaşmaların gerçekleşmesine hizmet etmiştir (Uluocak, 1992:117).

Bunlarla birlikte bir devletin kuruluşu ve gelişmesi salt sportif olaylara bağlanamaz. Ancak, kuruluş aşamasındaki ortak kimlik arayışında ve birlikte yaşama arzusunun kamçılanmasında sporun oynayabileceği ve geçmişte oynadığı rol yadsınamaz (Hergüner, 2002: 67).

Modernizmle ve ulus-devletin uygulamalarıyla uyumlu bir görünüme bürünen spor, ulus-devletlerin kimlik oluşumunda önemli bir yere sahipti. Uluslar, hatta etnik grupların kimlik kurgulamalarının bir ifadesi de kurulan futbol takımlarıydı. Spor, ulusların birbirleriyle mücadele ettikleri önemli bir alandı. Romsan ve Rubel günümüz toplumunda oyunun mücadele ve yarışmanın bir metaforu olarak karşımıza çıktığına işaret etmektedirler. Bu metafor ulusların birbirleriyle mücadelesinde ve rekabetinde de karşımıza çıkmaktadır. Çünkü spordaki milli zaferler, askeri zaferlerden daha keskindir (Özkan, 2009: 59-60).

Bu bilgilerden hareketle sporun milliyetçiliğe dair rolünü; Devletlerin gelişiminde, uluslar arası spor müsabakaları ulusal kimlik ve milli rekabetin inşasından olmak üzere ikili bir görev yüklenmesi, politikanın ihtiyaç duyduğu milliyetçiliğin, spor müsabakalarında bir faktör olması, sporun toplumsal sınıfların “yapılışında”, millî kimliklerin kuruluşunda etkin ve saldırgan, güçlü erkeklik mitinin cisimleşmesine yol açan etkinlik olması, Sporun “varolabilecek ‘küçük’ iç bölünmeleri aşarak ve yerinden ederek, milletin ‘biz’ olarak kurulmasını sağlayan bir alan olması, kalabalıkların sportif başarıları tattıkça, ulusal spor kavramları ile kendisini tanımlamasıyla vatanseverliği pekiştirmesi, uluslar arası sporun, ulusal farkındalığı kimliği canlandırması ve sporda ferdi ve takım başarısıyla milli bilinç, gurur ve birlik duygusu canlandırabilmesi, ayrıca sporun muhtelif topluluklar arasında milli birliğin inkişafında bir enstrüman olarak görülmesi şeklinde özetleyebiliriz.

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Kaynaklar

- Altuntaş, N. (2005). Yıldızı Sönmeyen Bir İdeoloji: Milliyetçilik, *Doğu-Batı Dergisi*, Sayı: 30. İdeolojiler 3, s.s. 173-190.
- Aslım, M. (2007). Modern Toplumda Sporun İşlevi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atakan, Ö. (2006). Tarih ve Milliyetçilik, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Caldwell, G. (1982). International Sport And National Identity, *International Social Science Journal*, 34 (2), p.p. 173-183.
- Çancı, H. (2006), Kuramsal Yaklaşımlar Çerçevesinde Milliyetçiliğin Niteliksel Sabitelerine Genel Bir Bakış, *Review of Social, Economic & Business Studies*, Vol. 9/10, s.s. 233-246.
- Dündar, C. (2006). *Futbol: Yeni Sadakat Testi mi?*, Milliyet Gazetesi, 07.04.2006.
- Erdoğan, N. (1993). Popüler Futbol Kültürü ve Milliyetçilik, *Birikim Dergisi*, Mayıs Sayı: 49 s.s. 26-33.
- Gotovuša, L., Özkan, Ö. D. (2008). Türkiye-Hırvatistan Maçından Sonra Bosna'da Kargaşa, <http://bosnafutbolukulturu.blogspot.com/2008/06/trkiye-hrvatistan-macindan-sonra>. Erişim Tarihi, 25.08.2009.
- Hargreaves, J. (1986). *Sport, Power, and Culture: A Social and Historical Analysis of Popular Sport in Britain*, England: Cambridge.
- Hayes, C.J.H. (1995). *Milliyetçilik Bir Din*, (Çev. M. Çiftkaya), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Hergüner, B. (2002). Sporun Uluslararası İlişkilere Etkileri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Houlihan, B. (1997). Sport, National Identity And Public Policy, *Nations and Nationalism*, V. 3, I. 1, p.p. 113 – 137.
- İnal, R. (2008). *Küreselleşme ve Spor*, İstanbul: Evren Basım Yayın.
- Kedourie, E. (1974) *Nationalism*, 2nd Ed., London:Hutchinson University Press, Passim.
- Lee., J.Y. (1990) *Sport Nationalism In The Modern Olympic Games*, Colorado: University Of Northern Colorado.

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

- Nam, D. H. (1997) A Descriptive Study of College Students' Opinions on The Link Between Sports And Politics In The Republic Of Korea, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Daphne, Alabama.
- Özkan Ö. D. (2009) Saraybosna' da Futbol Taraftarlığı Ve Kimlik Farklılaşması: *Sarajevo Ve Željezničar* Taraftarları, (Yayımlanmamış Doktor Tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkırımlı, U. (2002) Türkiye'de Gayri Resmi ve Popüler Milliyetçilik, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, Cilt-4, Milliyetçilik, s.s. 710-711.
- Popper, K. R. (2008). *Açık Toplum Düşmanları*, (Çev. Mete Tunçay), İstanbul: Liberte.
- Pye, G. (1986) The Ideology of Cuban Sport, *Journal of Sport History*, 13, 2, p.p. 119-127.
- Rowe, D. (1996) *Popüler Kültürler Rock ve Sporda Haz Politikası*, (Çev. Mehmet Küçük), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Schur, G. A. (2001) Örnek Sporcu Örnek İnsan, Röportaj: İlker Manga, *İnsanca Spor Dergisi*, Kasım 01, YGS Yayınları (tanıtım sayısı), İstanbul, s.s. +8
- Segrave, J. O, & Chu, D. (1988) *The Olympic Games in Transition Champaign, IL: Human Kinetics, USA.*
- Sert, M. (2000) *Gol atan galip, futbola sosyolojik bir bakış*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Smith, A. D. (2004) *Myths and Memories of the Nation*, Oxford: Oxford University Press.
- Smith, A.D. (2002) *Ulusların Etnik Kökeni*, (Çev. S. Bayramoğlu ve H. Kendir), Ankara: Dost Kitapevi.
- Sun, B. K. (1984) *Olympics and Politics*, Seoul: Hyung-Seul Publishing Company.
- Şafak, E. (2006) *Barışçı Savaş*, Sabah Gazetesi, 06.09.2006.
- Şen, F.Y. (2004) *Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet*, Ankara: Yargı Yayınları.
- Şimşek, F. (2006) Popüler Milliyetçilik, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Talimciler, A. (2006) İdeolojik Bir Meşrulaştırma Aracı Olarak Spor Ve Spor Bilimleri, *Spor Yönetimi Ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, C.1, S. 2, s.s. 35-40. <http://www.sporyonetimi.com/dergi.asp?cilt=39&sayi=54&id=41&ref=05&con=dlb#makaleoku>

Şahin, M.Y., Yenel F., Çolakoğlu T. (2010). Spor ve Milliyetçilik Etkileşimi: Ulusal Kimlik Oluşturmada Sporun Yeri ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

- Topakkaya, A. (2007) Dünya Futbol Şampiyonası Bağlamında Almanya'da Açığa Çıkan Milliyetçilik (Patriotismus) Akımının Alman Basınına Göre Değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Bahar-2007 C.6 S.20 (246-259).
- Turan, E. (2009) Milliyetçilik Teorisinin Gelişimi ve Türk Milliyetçiliği, *Türk Hukuk Enstitüsü, Türk Hukuk Dergisi*, Sayı: 7, Ankara, s.s. 22-36.
- Uluocak, Y. U. (1992). Spor-Siyaset İlişkisi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Wagner, E. A. (1989) *Sport in Asia and Africa*, Westport, CT: Greenwood Press, Inc.
- Yücesoy, N. (2009). Futbolun Ekonomi Politikası, 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.